

Na osnovi tih rezultata, **Schweinhart, Barnes i Weikart** izračunali su da je tijekom životnog vijeka sudionika, Medicaid program društvu vratilo u prosjeku 7.16\$ za svaki uloženi dolar.

Kako su došli do te brojke?

Procjenjivanje troškova (ulaganja) programa relativno je jednostavno. Izračunavnije novčane vrijednosti koristi, međutim, znatno je kompliciranije i uključuje mnogo procjena koje ovise o cilju i rasponu istraživanja te posebnim okolnostima pod kojim je primjenjivan program. Autori su uložili napor da procjene novčanu vrijednost koristi programa kao što je to pokazano u tablici 1.

Pri provođenju te analize autori su imali longitudinalne podatke od skoro tri desetljeća nakon Medicaid intervencije. Mnoge koristi ovakvog zajedničkog predškolskog programa (tj. smanjena ovisnost od socijalnoj službi, smanjen kriminal) javile su se dvije ili tri dekade nakon intervencije. To ih ne čini irelevantnima. Naprotiv, one su glavni doprinositelji općoj vrijednosti programa. No iz praktičnih razloga analizu treba provesti ex ante i svakako znatno prije nego prvi korisnici predškolskog programa dosegnu kraj svog života. Osim toga, čak i u najboljem scenariju ovog primjera, autori su trebali ograničiti svoju analizu na one koristi koje su već bile mjerene u raznim serijama anketiranja.

U većini analiza odnosa koristi i troškova bit će potrebno prvo odlučiti koje dobre ishode programa treba uključiti u procjenu i, kao drugo, kako to financijski postaviti.

Jacques Van der Gaas i Jee-Peng Tan
prevela: Biserka Belicza - Tomljenović

IZVEDBA PROJEKATA

Većinu onoga što djeca nauče u predškolskoj dobi nauče brzo i lako, ispitujući ili poduzimajući razne samostalne aktivnosti, koje ponekad predstavljaju i opasne radnje. Iako ponekad ta dječja znatiželja prelazi granice, dobar odgajatelj njeguje je i potiče, znajući da je to za dijete najprirodniji i najuspješniji način učenja, imajući pri tome u vidu da dijete nikada više neće naučiti tako mnogo u tako kratko vrijeme kao u toj dobi. Osobina djece da mnogo uče vlastitom inicijativom, pitajući i istražujući uz samostalno zaključivanje iskorištena je pri razradi jednog novijeg didaktičkog modela oblikovanja odgojno-obrazovne prakse – **rad na projektu**.

ŠTO JE PROJEKT?

U najopćenitijem smislu, to je **plan aktivnosti**. Za projekt u odgojno-obrazovnom radu važno je istaknuti sljedeće:

- rad na projektu poduzimaju djeca u suradnji s odgajateljicom, ili uz njezinu pomoć, tijekom određenog vremena kako bi se došlo do željenog spoznajnog cilja
- u njemu dolazi do povezanosti i isprepletanja niza praktičnih i intelektualnih aktivnosti koje potiču gotovo sva područja dječjeg razvoja
- osnovna mu je pretpostavka da će dijete radeći na nekom projektu, promatrajući, pitajući, istražujući i poduzimajući određene aktivnosti u svezi s temom projekta te samostalno razmišljajući i zaključujući, širiti svoja znanja do krajnjih granica mogućnosti, aktivirajući pri tome sve svoje sposobnosti (**razvoj interesa, sposobnost donošenja samostalnih odluka, poticanje i ohrabivanje djetetove prirodne radoznalosti, želje za istraživanjem, njegovanje kreativnosti**).

Utemeljitelj projektnog rada na području odgoja i obrazovanja je **Kilpatrick**.

OSNOVNA NAČELA RADA NA PROJEKTU

Postizanje ciljeva kroz rad na projektu bit će omogućeno samo ako odgajateljice prije nego započnu takav način rada s djecom same uspješno svladaju jednu važnu vještinu, a to je **sve ono što smatraju važnim za dijete** (usvajanje znanja, predodžbi, stavova i sl.). **Djeca uče kroz aktivnosti koje ona doživljavaju kao važne**. Zato kao osnovna načela rada na projektu izdvajamo sljedeće:

1. Tema projekta mora biti važna za dijete. Dijete mora biti zainteresirano za ostvarenje cilja rada na projektu!

Budući da su interesi i sposobnosti djece u predškolskoj dobi vrlo heterogeni, u radu na projektu neće sudjelovati uvijek ista djeca iz skupine, nego samo ona koja su za taj rad zainteresirana. Zato je moguće u praksi provesti i projekte koje samostalno inicira i samostalno provodi samo jedno dijete.

Opće je pravilo da djeca, **ne odgajateljice**, moraju biti inicijatori projekta i zainteresirana za rad na projektu. Neka će djeca do toga doći spontano, a neku će potaknuti spremne i nenametljive intervencije odgajateljice. Pritom, u svakom trenutku, djeca moraju znati smisao aktivnosti.

Često se događa da rad na projektu potakne odgajateljica u želji da djeca ovladaju određenim znanjima, vještinama i sl. Čak i tada je potrebno navesti djecu da rad na projektu osjete važnim za sebe, da se za njega zainteresiraju, da osjete da ga rade zato što su to sama odlučila. Tijekom rada na projektu odgajateljica može pomagati djeci da formuliraju **što bi sve radom na projektu mogla i željela doznati** jer im je u toj dobi takva pomoć neophodna. Pritom je dobro koristiti pitanja otvorenog tipa koja omogućuju točan odgovor uskladen s njihovim iskustvima, također je dobro poticati djecu da predlažu što i kako dalje te uvažavaju sugestije koje su dala i inicijativu koju su pokazala.

Tijekom rada na projektu tema se može i širiti i dijeliti tako da se djeca podijele na manje skupine i rade na pojedinim dijelovima projekta. Moguće je također da se tijekom rada na jednom projektu formulira i cilj novog projekta.

2. U ostvarivanju cilja projekta djeca moraju koristiti pomoć osoba izvan predškolske ustanove. U ostvarenju cilja projekta korisno je organizirati posjet raznim mjestima.

Svaki sudionik i svako mjesto koje će dijete posjetiti trebaju imati precizno određeni zadatak u cilju ostvarenja projekta, a zadatke će odrediti djeca (uz pomoć odgajateljice).

Vrlo je korisno u dio aktivnosti uključiti roditelje, bilo da djeca s njima samo razgovaraju, traže odgovore na pitanja ili zajedno obavljaju neki zadatak.

Koristi od uključivanja roditelja su višestruke - **bolje upoznavanje svoga djeteta, bolje upoznavanje s onim što djeca rade u vrtiću i sl.**

Posjeti su jedna je od najdražih aktivnosti djece tijekom rada na projektu. Djecu treba pripremiti za posjete jer je ta priprema važan dio rada na projektu - npr. **što sve tu možemo doznati, što možemo piti i sl.**

3. Kako bi ostvarila cilj projekta, djeca moraju poduzimati što je više moguće raznovrsnih aktivnosti!

Većinu tih aktivnosti će poticati i usmjeravati odgajateljica ali nenametljivo, uz uvažavanje samostalno inicirane aktivnosti djece.

AKTIVNOSTI DJETETA TIJEKOM RADA NA PROJEKTU

Na projektu se s djecom mogu realizirati brojne aktivnosti od kojih ću navesti sljedeće:

SAKUPLJANJE

Sakupljajući razne materijale u vezi s temom projekta razvijaju svoju motornu spretnost - npr. **pri izrezivanju, slaganju, ljepljenju i sl.**, to je prilika za uključivanje i

sudionika izvan vrtića, najčešće roditelja i sl., razvijanje intelektualnih sposobnosti - npr. **kroz odabir skupljenog materijala i prepoznavanje veze s projektom i sl.**

ISTRAŽIVANJE

Najbolje je da se odvija kroz slobodno manipuliranje predmetima i pojavama. Pritom je važno djetetu dati precizne upute o tome kako istraživati, što raditi s kojim materijalom i što promatrati te ga osloboditi straha od pogreške.

PROMATRANJE

Vještina promatranja stječe se vježbom, zato je važno dijete pripremiti za promatranje, dajući mu točne upute o tome **što promatrati, na što obratiti pozornost i sl.**

IDENTIFICIRANJE

Tijekom rada na projektu važno je da prilikom promatranja, sakupljanja i sl. stvari i pojave djeca točno imenuju. Bolje da imenuju djeca nego odgajateljci. To zahtijeva od odgajateljice da neprestano provjerava razumiju li je djeca.

KLASIFICIRANJE

Rad na projektu zahtijeva od djece i klasificiranje (ili kroz misaonu ili praktičnu aktivnost). Preduvjet uspješne klasifikacije je uočavanje odnosa među pojavama. Kad djeca klasificiraju različite elemente dobro je da im odgajateljica pomogne sugerirajući im različite načine grupiranja i upoznaujući ih s mogućnošću izbora različitih kriterija klasificiranja.

BILJEŽENJE

Tijekom rada na projektu od djece se često traži da rade razne zabilješke. U tu svrhu koristimo načine pogodne i primjerene djeci predškolskog uzrasta (crtanje, slikanje, modeliranje, ljepljenje, izrada jednostavnih dijagrama i sl.) Pritom nije važno samo da djeca točno zabilježe nego i da te bilješke poslije znaju "pročitati" i objasniti.

OBJAŠNENJE

Svaka aktivnost koja se provodi s djecom u projektu a posebno razne istraživačke aktivnosti zahtijevaju određena objašnjenja. U radu na projektu treba inzistirati na takvim objašnjenjima jer su ona osnova vještine rješavanja problema. Odgajatelj ih daje vodeći račune da budu djeci primjerena i razumljiva. Pritom je važno znati da djeca predškolske dobi teško misaono zahvaćaju uzročno-posljedične odnose i veze među stvarima i pojavama pa na njima ne treba inzistirati. U projektu se na objašnjenje nadovezuju razne aktivnosti koje se poduzimaju kako bi se praktično provjerila njihova točnost.

Fotografije: DV NJIVICE, Njivice

VJEŽBANJE KOMUNIKACIJSKIH VJEŠTINA

Rad na projektu posebno je pogodan za razvoj komunikacijskih vještina djeteta. Tijekom rada mnogo se s djecom razgovara i potiče se na postavljanje različitih pitanja, ne samo odgajateljici i drugoj djeci nego i ljudima s kojima dolaze u dodir izvan vrtića. Pritom ih se uči slušati, komunicirati, prepričavati, potiče ih se da o tome razgovaraju u skupini ili dijelu skupine podnose izvješće o nekom zaduženju. Njihove se komunikacijske vještine razvijaju i zadacima u kojima glume razne uloge vezane uz projekt u improviziranom kazalištu i sl.

FAZE RADA NA PROJEKTU

Rad na projektu ima određenu strukturu i zadane faze rada:

1. određivanje teme projekta

Time započinje projekt. Važno je da je tema proistekla iz neposrednog djetetovog okruženja i da dijete za temu pokazuje interes. Zadatak je odgajateljice da uoči **INTERESE DJECE** koje je moguće zadovoljiti kroz rad na projektu te da način obrade određene teme uskladi s dobi djece i njihovim sposobnostima.

2. određivanje cilja i zadatka projekta

Kad je određena tema odgajateljica određuje **CIJLJ PROJEKTA** (ono što radom na projektu želi da djeca postignu) i **SPECIFIČNE ZADATKE** koji će pridonijeti razvoju njihovih sposobnosti, vještina i znanja.

3. izrada plana projekta

PLAN PROJEKTA izrađuje se u suradnji s djecom i to razgovorom u kojem ih odgajateljica potiče da iznesu što više ideja o tome kako mogu istražiti postavljenu problem, što sve mogu učiniti u svezi s njim. Potiče ih se na uključivanje osoba izvan vrtića te na planiranje posjeta. Ipak cjelokupni plan ne treba do kraja postaviti jer se tijekom rada mogu pojaviti nove ideje. Projektno planiranje zahtijeva: dinamičnost, fleksibilnost, različitost rješenja, promjene u procesu, neponovljivost.

4. provođenje projekta

Provođenje projekta odvija se uz uvažavanje svega prethodno navedenog. Važno je da projekt teče bez prisile.

5. vrednovanje postignuća

Na kraju projekta provodi se vrednovanje. Odgajateljica **VREDNUJE OSTVARENJE POSTAVLJENIH CILJEVA I ZADATAKA**, ali je važno da o ostvarenom porazgovara s djecom i da sazna njihovu procjenu uspješnosti rada – što su naučili, koliko im je bilo zanimljivo, što im je bilo najdraže i sl. Odgajateljica uči djecu da o stvarima treba razmišljati a ne slijepo vjerovati svemu što im netko kaže ili piše u knjigama.

Vesna Katić